

Двері розчинилися повністю, і Мей зайшла. В її очах була така нестримна радість, якої я вже давно ні в кого не бачив.

— Ти маєш вигляд щасливої людини, Мей.

— Тому що я справді такою є...

Я спробував підвестися і сісти рівніше. Хотів поставити перед нею справжнім собою, показати, що її радість для мене неабияка втіха.

— Джо, дехто хоче нас бачити. І, здається, нам є про що з нею побалакати.

## Розділ 1

# ДЖО



Того дня, коли зникла Руті, мошва, здавалося, була особливо пожадливою. У крамниці, де ми купували харчі, білошкірі люди казали, що ми, індіанці, так добре збираємо ягоди, бо терпкий присмак нашої крові відлякує комах. Проте вже тоді, в шестирічному віці, я знав, що це неправда. Комахи такого не розрізняють. Але тепер, будучи прикутим до ліжка та страждаючи від непомітної зовні хвороби, що з'їдала мене зсередини впродовж п'ятдесяти років, я вже не знав напевне, що правда, а що вигадка. Можливо, індіанська кров і справді терпка на смак.

Попри специфічний присмак нашої крові, комахи все одно нас кусали. Утім, мама знала, як зробити так, щоб уночі свербіж припинився, і ми змогли трохи поспати. Вона зчищала кору з вільхової гілки та розжовувала її, перш ніж прикладати на місце укусів.

— Сиди спокійно, Джо. Припини вертітися. — Мама завжди так казала, коли мастила цілющим засобом місце укусу.

Уздовж тонкої лінії різних дерев, які відокремлювали крайню межу полів, росли вільхи. Ті лани тяглися нескінченно, принаймні так мені тоді здавалося.

Землевласник містер Елліс помежував землю кам'яними брилами, щоб легше було відстежувати місця нашого перебування та маршрути. Та врешті-решт, як і завжди, ми знову поверталися до дерев. Ще ми могли дістатися до шосе № 9 — розбитої дороги, вкритої вибоїнами завбільшки з кавун і завглибшки, як озеро. Ця темна смуга асфальту, що звивалася полями, з року в рік приводила нас на місце призначення.

Навіть тоді, 1962 року, вздовж шосе № 9 виднілося не так і багато будинків, та й ті були старі та занедбані. На них облупилася сіра та біла фарби, а ганки похилилися і прогнили. Висока трава зеленіла та жовтіла між покинутими автомобілями й холодильниками, іржа з них відшаровувалася і розліталася за вітром. Коли ми приїхали сюди з Нової Шотландії в середині літа, цілі вагаги темношкірих робітників, сміючись та співаючи, мандрували цими занедбаними й вкритими іржею місцинами. А тамтешні мешканці обминали нас, вважаючи чужу присутність свідченням їхньої неспроможності жити в достатку й процвітати. Восени, єдиний раз на рік, цей край випромінював бодай якусь радість. Тоді призахідне сонце сяяло золотом, а поля світилися під оксамитовим вересневим небом.

З-поміж навколишньої іржі та занедбаності особливо вирізнявся будинок містера Елліса. Він стояв на перетині шосе № 9 і ґрунтової дороги, що вела на інший бік озера, де не було індіанців. Білошкірі люди там купалися та щонеділі влаштовували пікніки, а їхня шкіра набувала червоного кольору під тьмяним сонцем штату Мен.

Уже вдома, по роках, що збігли після описуваних подій, я готувався знову вирушити в дорогу і згадував той будинок, схожий на ілюстрацію з книжки чи

журналу, який знічев'я гортаєш, дожидаючи на станції автобуса або очікуючи прийому перед кабінетом лікаря.

Високі клени нависали над під'їзним шляхом, а за ним тягнувся довгий ряд сосен, які хтось висадив між будинком і ґрунтовою дорогою, котра вела до таборів. Скільки б ми не старалися роздивитися, що там діється, це ніяк нам не вдавалося.

Якось я вирішив запитати в брата про цей будинок.

— Бене, навіщо взагалі зводити будинок, якщо в ньому будуть лише вікна?

— Людям потрібен дах над головою. Тут буває холодно, як і вдома.

— Але всі ці вікна... — почав я і обірвав своє речення.

— Вікна коштують дорого. Так власники будинку демонструють усім свої статки.

Я кивнув на знак згоди, хоча не зовсім зрозумів.

Для мене було достатньо білого кольору цього будинку з червоним оздобленням і двома колонами біля вхідних дверей, який фарбували кожне друге літо, щоб я, живучи у крихітній хатинці з трьома кімнатчинами та дірявим дахом, назвав його «палацом». Через кілька років, коли я повернувся у ці місця, містер Елліс уже давно помер від серцевого нападу. Я оглянув усе свіжим поглядом і зрозумів, що цей «палац» являв собою не більше, ніж двоповерховий будинок із просторою терасою.

Коли ми приїхали в середині липня того самого літа, в яке зникла Руті, поля були густо вкриті зеленим листям і крихітними лісовими ягодами. Ми все ще були сповнені хвилювання, а спогади про важку працю та нескінченні давно минулі дні майже стерлися з пам'яті. Мій батько висадив нас із провіантом,

необхідним на наступні вісім-дванадцять тижнів, і того ж дня знову поїхав. Коли він повертався до кордону, за ним здійнялася густа курява. Тато поїхав до Нью-Брансвіка, щоб забрати тих самих збирачів ягід, які завжди приїжджали, тих, кому він міг довіряти. Старий Джеральд і його дружина Джулія, близнюки Генк і Бернард, які тяжко працювали й трималися осторонь, вдова Агнес і її шестеро кремезних і сильних дітей, а з ними й п'яниця Френкі. Той кумедний чоловік боявся ведмедів і темряви, до того ж був не надто працьовитим.

Батько завжди ставився до цього спокійно.

— Твоя мати каже, що навіть таким людям, як Френкі, потрібні гроші та життєвий стимул бодай на вісім тижнів.

— Я збираю більше, ніж він, тату. До того ж він з'їдає рівно стільки, скільки збирає, — відповів я, киваючи головою на Френкі, коли той неквапливо закидав ягоду до рота.

— Любий Джо, до деяких людей ми ставимося по-блажливо. Ти ж знаєш, що він мало не втопився в дитинстві, після чого не зовсім вийшов з дитячого віку. З Френкі все гаразд, у Бога, мабуть, були на нього плани, тому ми приймаємо його таким, який він є. Він потребує цієї сезонної праці, так само як і ми. Йому подобається приїжджати сюди, щоб посидіти біля вогнища й заробити трохи кишенькових грошей. Це приносить йому хоч трохи радості, чого він з нетерпінням чекає.

— Так, тату, але... — Я почав заперечувати, роздратований тим, що Френкі отримує гроші, а все, що дістається мені, — це нова шкільна форма у вересні, хоча і збираю ягід більше за нього.

— Жодного але, просто повертайся до роботи і будь до Френкі поблажливим. Ніколи не знаєш, коли та від кого тобі може знадобитися допомога.

Поки тато був у від'їзді: шукав і набирав у кузов вантажівки нових збирачів ягід, ми привели хатину до ладу й отаборилися під пильним наглядом нашої мами.

— Хлопці, повіривайте зілля, що росте на ганку. Приберіть тут трохи.

Ми порізали руки, вириваючи траву, яка за нашої відсутності нахабно пробилася крізь дощаті сходинок. Потім ми збирали хмиз для двох багать: одне з них горіло майже увесь час і використовувалося для приготування їжі, друге — для підігріву води, щоб помити посуд, а на вихідних — попрати наш одяг. Моя сестра Мей і деякі інші дівчата допомагали наводити лад у хатині, а декотрі з них, зазвичай улітку, приходили до будинку землевласника, щоб разом з його дружиною ретельно прибрати кожен закуток оселі. За це вони отримували невелику суму грошей, які витрачали на сільському ярмарку на шпильки, контрабандне віскі та попкорн.

Ми не бачили озера з вікна нашого будинку, але його було видно з околиці табору, де стояв намет старого Джеральда і Джулії. Нам пощастило, що у нас була хатина з дахом, дверима й кількома старими матрацами, на яких можна було спати. Лише деякі люди облаштувалися у хатині. Решта працівників, серед яких були двоє моїх старших братів Бен і Чарлі, спали в наметі на твердій землі, підстеливши під себе верхній одяг.

Після того як прибули інші сім'ї з усієї Нової Шотландії та кілька з Нью-Брансвіка, хлопці стали галасливими та шумними. Вони не бачилися з минулого

року, коли закінчився сезон збору ягід. Приятелі багато й довго розмовляли, намагаючись надолужити згаяне. Того літа я ще не був достатньо дорослим, щоб товаришувати з підпарубками, тому проводив час з Руті, яка помітно нервувала у компанії зі старшими хлопцями. Вдень, коли вони тяжко працювали та були неговіркими, вона не ігнорувала цих підлітків, а усім своїм видом демонструвала до них симпатію, так само як і ми. Але вночі, коли вони співали біля вогнища, загравали до дівчат і мірялися силою один з одним, Руті тікала до хатини й засинала, притулившись спиною до дальньої стіни та обіймаючи ляльку, пошиту зі старих шкарпеток. Мама прилаштовувалася з іншого боку від неї, немовби захищаючи дочку від галасливих юнаків, до яких їй було байдуже.

Коли того літа ми вирушили з дому на південь в старій вантажівці, нас було семеро: мама, тато, Бен, Мей, Чарлі, Руті та я. Бен і Мей жили при школі для індіанців, і шоліта мама чекала на їхнє повернення додому, хоча й намагалася не показувати цього. А коли вони поверталися, то не встигали вийти з машини, як мати підбігала до них, пригортала до себе то одного, то другого, обхоплювала їхні обличчя руками й враз завмирала, пильно вдивляючись в них так, наче вони були із золота чи чогось подібного. Вона почергово цілувала їх у чоло, невпинно повторюючи їхні імена, як молитву до Божої Матері. Тато зазвичай поплескував Бена по спині й обнімав Мей, перш ніж посадити нас до вантажівки й рушити до кордону. Директор школи, індіанець, дозволяв нам бачитися з братом і сестрою лише двічі на рік — на Різдво та під час збору ягід. «Важка праця сформує їхній характер, допоможе їм стати повноцінними громадянами», — прочитав Бен одного

разу в листі, розірваному татом на клаптики, а потім знову складеному до купи. Татові не подобався містер Г'юз, цей вгодований директор-індіанець з маленькими фіолетовими дірками у носі. Після того, як тато прочитав листа, Бену та Мей не довелося повертатися. Вони залишилися вдома з нами й ходили до тієї ж школи, що й ми з Чарлі.

Тепер Бен спить на однісному ліжку навпроти мене. Більшість ночей він не може заснути, бо боїться, що я помру під час його чергування. У той час як Бен мучиться від безсоння, Мей мурмотить уві сні та хропе. Тепер лишилися тільки ми: мама, Мей, Бен і я. Якщо потойбічний світ існує, було б добре побачити тих людей, яких більше немає з нами. Як було б чудово всіх обійняти й розповісти, як сильно я їх люблю, зізнатися, що мені бракує їхнього товариства. Як би я хотів перепросити в усіх людей, яких я знав, по обидва боки межі, що пролягла між життям і смертю. Якщо раю не існує, то, мабуть, я ніколи про це не дізнаюся, тому нехай воно мене не турбує. Я б сказав мамі, що сумніваюся в існуванні раю, але вона вірить, що всі, кого вона любить і кого вже немає з нами, сидять праворуч від Господа.

Однієї ясної ночі в середині серпня, коли літо добігало кінця, ми зібралися біля багаття. Тато щойно відклав свою скрипку, бо усі втомилися від танців і співів. Ми з Руті розстелили ковдру і лягли. Опершись головами на руки, ми спостерігали, як світлячки змагаються з зірками у прагненні стати центром нашої уваги. Ті з нас, кому пощастило і хто вважався достатньо дорослим, ішли до Алленової гори, щоб розпалити власне вогнище. Мей розповідала небилиці про хлопчиків і дівчаток, які полюбляють танцювати та цілуватися, намагаючись переконати нас, що вона